

2.5.2022

EOAK/8301/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Notari Sanna-Kaisa Frantti

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON MENETTELY

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kantelussaan tietosuojavaltuutetun toimiston pitkittynyttä käsittelyaikaa. Lisäksi hän moitti tietosuojavaltuutetun toimiston menettelyä tiedusteluihin vastaamista koskevassa asiassa.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin oheinen tietosuojavaltuutetun toimiston selvitys ja lausunto.

3 RATKAISU

3.1 Tietosuojavaltuutetun selvitys

Selvityksen mukaan asia on tullut vireille marraskuussa 2020. Asiassa on kysymys rekisterinpitäjän esittämästä lainsäädännön tulkintaa koskevasta tiedustelusta. Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisten priorisointia koskevien ohjeiden mukaan tällaisten asioiden edelle on priorisoitava muun muassa määräajassa vastattavat asiat sekä lähtökohtaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen III luvussa säädettyjä rekisteröidyn oikeuksia koskevat asiat.

Saman prioriteetin asiat pyritään käsittelemään vireilletulojärjestyksessä. Asiassa esittelijänä toimineen ylitarkastajan työjonossa on asian vireilläoloaikana ollut n. 400–700 asiaa. Vireillä on vastaavan tai korkeamman prioriteettiasteen asioita, jotka ovat olleet kysymyksessä olevaa asiaa vanhempia.

Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisen tavoitteen mukaan vireille tulevat asiat tulisi käsitellä vuoden kuluessa niiden vireilletulosta. Valitettavasti tähän ei kuitenkaan aina pystytä erityisesti volyymiltaan suurimmilla toimialoilla.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille saatettujen asioiden määrä on lisääntynyt merkittävästi vuonna 2018 tapahtuneen lainsäädäntöuudistuksen jälkeen. Terveystieteiden toimialaa koskevien asioiden määrä on vuosien 2017 ja 2021 välillä seitsenkertaistunut.

Koska käytettävissä olevat resurssit eivät ole lisääntyneet vastaavassa suhteessa, on erityisesti terveydenhuollon toimialaa koskevien asioiden käsittely ruuhkautunut.

Ruuhkautuneen tilanteen korjaamiseksi tietosuojavaltuutetun toimistossa on muun muassa päivitetty ja kehitetty asioiden käsittelyprosesseja, nopeutettuja menettelytapoja sekä priorisointiohjeita. Toimistossa on myös toteutettu ruuhkanpurkuprojekti, jossa on kyetty tehokkaasti vähentämään yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrää. Tästä huolimatta yksittäisten terveydenhuollon toimialaa koskevien asioiden käsittelyajat ovat vielä valitettavan pitkiä.

Selvityksestä käy ilmi, että kantelijan tiedusteluun alkuvuodesta 2021 on jäänyt vastaamatta epähuomiossa. Asia oli tuolloin suunniteltu siirrettävän toiselle esittelijälle asian käsittelyn nopeuttamiseksi. Näin ei kuitenkaan priorisointiin liittyvistä syistä päädytty tekemään. Valitettavasti käsittelyvaihetta koskevaan tiedusteluun on tässä yhteydessä jäänyt vastaamatta. Loppuvuodesta 2021 esittelijälle on syntynyt väärä käsitys siitä, että kantelijalle olisi jo annettu riittävä selvitys käsittelyvaiheesta tietosuojavaltuutetun toimiston puhelinneuvonnasta.

Asian tultua ilmi kantelijalle on toimitettu selvitys asian käsittelyvaiheesta. Hänelle kerrottiin, että asia tulee käsittelyvuoroon tämänhetkisen arvion mukaan vuoden 2022 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana.

3.2 Asian arviointi

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Niin ikään hallintolain 23 §:n mukaan asia tulee käsitellä ilman aiheetonta viivytystä. Julkisen vallan velvollisuuksiin kuuluu perustuslain 22 §:n mukaisesti turvata perusoikeuksien toteutuminen, mihin kuuluu muun muassa riittävästä voimavaroista huolehtiminen, jotta esimerkiksi asian asianmukainen ja viivytyksetön käsittely toteutuu myös käytännössä.

Laillisuusvalvonnassa käsittelyajan asianmukaisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti asian laadun ja siihen liittyvien yksilöllisten olosuhteiden perusteella. Huomiota kiinnitetään muun muassa asian laajuuteen, vaikeuteen ja käsittelyn edellyttämien toimenpiteiden määrään sekä siihen, onko asian käsittelyssä sellaisia passiivisia ajanjaksoja, joiden aikana käsittely ei ole edennyt. Myös asian erityislaatu ja sen merkitys henkilön oikeusasemalle ovat arvioinnissa yleensä huomioon otettavia tekijöitä. Mitä suurempi merkitys ratkaisun lopputuloksella on henkilön jokapäiväiseen elämään, sitä ripeämpään käsittelyyn asiassa tulisi pyrkiä.

Saadun selvityksen mukaan käsittelyvaihetiedusteluun oli epähuomiossa jäänyt vastaamatta. Kantelijalle on sittemmin toimitettu selvitys asian käsittelyvaiheesta ja kerrottu, että asia tulee käsittelyvuoroon arvion mukaan viimeistään vuoden 2022 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana.

Koska asia on tältä osin korjaantunut, se ei anna minulle aihetta muuhun kuin että kiinnitän tietosuojavaltuutetun toimiston huomiota huolellisuuteen tiedusteluihin vastaamisessa.

Kantelussa tarkoitetun asian käsittelyaika on tietosuojavaltuutetun toimiston antaessa selvitystään (20.1.2022) ollut noin 14 kuukautta. Puhelimitse 26.4.2022 saadun tiedon mukaan asia on edelleen vireillä ja käsittelyaika on jo noin 18 kuukautta.

Katson, että kantelijan asian käsittely on viivästynyt aiheetta tietosuojavaltuutetun toimistossa.

Laillisuusvalvontakäytännössä on monissa tapauksissa katsottu, ettei viranomainen voi ruuhkautuneen työtilanteen, resurssipulan tai esimerkiksi töiden organisointiin liittyvien ongelmien vuoksi jättää huolehtimatta laissa säädetyistä velvoitteistaan. Lähtökohtaisesti hyväksyttävänä syynä asioiden viipymiselle ei ole pidetty resurssien vähäisyyttä, vaan on todettu, että viranomaisen tulee tehokkaalla työnjohdolla, työnteen organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämällä sekä muilla käytettävissään olevilla työkulkua parantavilla keinoilla vaikuttaa käsittelyaikojen pitämiseen kohtuullisena. Mainitut keinot eivät kuitenkaan aina välttämättä riitä, jolloin kysymys saattaa olla lainsäädännön viranomaisten toiminnalle asettamien vaatimusten ja viranomaisten käyttöön osoitettujen resurssien epäsuhdasta.

Kunkin viranomaisen tehtävänä on osaltaan päätösvaltansa puitteissa varmistaa tehtäviensä asianmukaisen suorittamisen kannalta riittävät resurssit. Olennaista asiassa on siten laillisuusvalvonnan näkökulmasta tarkastella paitsi sitä, millaisiin päätäntävallassaan oleviin toimenpiteisiin viranomainen on ryhtynyt, myös sitä, miten se muuten on pyrkinyt saamaan tilanteeseen parannusta siltä osin kuin asia ei ole viranomaisen omassa päätäntävallassa. Kyse on lopulta siitä, onko yksittäinen viranomainen tehnyt sen, mitä siltä kohtuudella voidaan edellyttää (ks. esim. OA dnro 7233/2019).

Ylimpien laillisuusvalvojen tiedossa on, että tietosuojavaltuutetun toimistossa käsiteltävänä olevien asioiden määrä on lainsäädäntömuutosten johdosta viime vuosina lisääntynyt huomattavasti eikä kehitystä ole täysin kyetty ennakoimaan.

Olen esillä olevan asian arvioinnissa ottanut huomioon edellä todetun sekä sen, että toinen ylin laillisuusvalvoja, valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri, on tutkinut tietosuojavaltuutetun toimiston menettelyä omana aloitteenaan (OKV/123/70/2020).

Apulaisoikeuskansleri totesi asiassa 27.12.2021 antamassaan päätöksessä, että tietosuojavaltuutetun toimistossa tehdyt kehittämistoimet ja ruuhkanpurkutoimet vaikuttivat lupaavilta.

Apulaisoikeuskansleri on pyytänyt oikeusministeriötä viimeistään 31.5.2022 vastaamaan, miten tietosuojavaltuutetun toimiston resurssit asioiden lainmukaisen käsittelyn varmistamiseksi aiotaan turvata. Hän on pyytänyt ministeriötä myös samassa yhteydessä arvioimaan, edellyttääkö tietosuojavaltuutetun riippumaton asema sitä, että valtuutetulle turvataan välittömämpi mahdollisuus tulla kuulluksi oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön välisissä valtuutetun resursseja koskevassa valmistelussa.

Lisäksi apulaisoikeuskansleri on ilmoittanut jatkavansa edelleen toimiston käsittelyaikojen seuranta ja on pyytänyt päätöksessään tietosuojavaltuutetun toimistoa lähettämään päivitettyt seurantatilastot sekä arviot kehittämistoimien etenemisestä viimeistään 30.9.2022.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen tietosuojavaltuutetun tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tietosuojavaltuutetun toimistolle.

Asia ei anna puoleltani aihetta nyt enempään, koska tietosuojavaltuutetun toimiston käsittelyaikoja koskevat ongelmat on siis saatettu oikeusministeriön tietoon ja ongelmien yleisempi tarkastelu on laillisuusvalvonta-asiana vireillä oikeuskanslerinvirastossa.